

**POSITION PAPER MUNITIEZEKERHEID
AIA – Gerard Zondervan - 12 juni 2024**

Geachte voorzitter en leden van de VCD

Hartelijk dank voor uw uitnodiging voor het rondetafelgesprek over de knelpunten in de opschaling van de defensie-industrie op 12 juni 2024 in de Tweede Kamer. Tijdens dat gesprek zal ik mijzelf kort introduceren. Met dit position paper verstrek ik u enige context waarbinnen u mijn introductie kunt plaatsen. Hierbij richt ik mij op een aantal aspecten inzake munitiezekeerheid.

Nederland is voor munitiezekeerheid afhankelijk van andere landen

De laatste Nederlandse munitiefabriek is kort na de val van de Muur gesloten, waardoor Nederland haar munitie noodgedwongen inkoopt bij buitenlandse bedrijven. Op dit moment gebeurt dat via bestaande raamcontracten met buitenlandse munitiefabrikanten en door het verstrekken van geld aan andere EU-landen die voor Nederland munitie gaan inkopen bij buitenlandse producenten. Dit leidt tot oplopende levertijden, monopolisering en verstoring van het level playing field binnen de EU. Inmiddels heeft Nederland op die manier vele miljarden Euro's geïnvesteerd in buitenlandse munitieproductiecapaciteit (ook in BRICS-landen). Ondertussen bouwt Nederland geen zelfvoorzienende capaciteit op, waardoor de nationale autonomie op het gebied van munitiezekeerheid niet van de grond komt.

Munitiezekeerheid vereist grip op de gehele munitieketen

Mijn bedrijf Artillerie Inrichtingen Armaments B.V. (kortweg AIA) is een snel opschalende startup met als visie het herstellen van de Nederlandse autonomie op het gebied van munitiezekeerheid. Dat doet AIA door het opstarten, doorstarten en innoveren van productiefaciliteiten in diverse landen waardoor grip wordt verkregen op de gehele munitie life cycle, te weten ontwikkeling, productie van grondstoffen, productie van ontstekers, productie van munitie, circulaire neutralisatie van munitie waarvan de bruikbaarheidsdatum is overschreden of die anderszins moet worden afgevoerd. Het doel daarvan is om afhankelijkheden en bottle necks in de munitiezekeerheid te voorkomen.

Dit is het cradle-to-cradle concept dat AIA momenteel aan het inrichten is. Dit concept wordt zodanig vormgegeven dat de gehele levenscyclus van multi-kaliber munitie (ontwikkeling, grondstoffenproductie, munitieproductie, circulaire ontmanteling) wordt ingeregeld, waarbij kennis en capaciteiten in de Verenigde Staten, het Verenigd Koninkrijk en de Europese Unie aan elkaar worden gekoppeld. Dit alles uiteraard binnen de geldende export control regelgevingen van de betrokken landen. AIA heeft inmiddels al enkele schakels in deze keten gerealiseerd:

- overname van een bedrijf in de Verenigde Staten dat munitie ontwerpt voor onder meer het Amerikaanse Department of Defence;
- overname van een bestaande productielocatie van 8,5 hectare in het Verenigd Koninkrijk die momenteel gereed wordt gemaakt voor innovatieve productie van medium en heavy munitiekalibers;
- een joint venture met een Nederlands bedrijf dat een contract uitvoert voor Defensie inzake circulaire munitieneutralisatie en waarbij ook TNO is betrokken.

Grondstoffen. Europese munitiefabrieken zijn voor de levering van grondstoffen afhankelijk van landen buiten de EU. Het gaat hierbij om nitrocellulose, nitroglycerine, TNT, RDX en propellant 1, 2 en 3. Momenteel komt het gros van de nitrocellulose uit China. Ik wil graag in Nederland een grondstoffenfabriek realiseren ten behoeve van onze eigen munitiefabrieken, maar ook ten behoeve andere Europese munitiefabrikanten.

Ontstekers (fuzes). Europese munitiefabrikanten bestellen ontstekers bij derde partijen, waarvan de meerderheid zich bevindt buiten de EU. Een groot deel wordt gemaakt door landen die principiële bezwaren hebben met leveringen aan Oekraïne. Door het geringe aantal fabrikanten en de lange levertijden is de beschikbaarheid van ontstekers momenteel een bottle neck. Ik wil daarom in Nederland een fabriek voor ontstekers bouwen in joint venture met een bestaande fabrikant. Overigens zijn ontstekers hoogtechnologische mechanismen die goed passen bij de Nederlandse kenniseconomie.

Hoe kan de overheid hierbij helpen?

In 2018 verscheen de Defensie Industrie Strategie (DIS) met als doel:

- meer autonomie in Nederlandse defensiesector;
- versterking, bescherming en betere positionering van NLDTIB;
- belangrijk uitgangspunt: overheid als launching customer.

Op 2 november 2022 verscheen een kamerbrief inzake de DIS in een nieuwe geopolitieke context (Kamerstuk 31 125, Nr. 123). De regering kondigt daarin aan in te zetten op de versterking, bescherming en (internationale) positionering van de Nederlandse Defensie Technologische & Industriële Basis (NLDTIB), onder meer door versterking van de toepassing van het DIS-instrument van launching customership. Dit beleid heeft zich echter (nog) niet vertaald in concrete acties van de overheid op het gebied van munitie.

De overheid heeft aangekondigd meer gewicht toe te gaan kennen aan nationale autonomie bij verwerving van munitie en defensiematerieel. Op 7 juni 2024 heeft de regering de Tweede Kamer een 'Actieagenda productie- en leveringszekerheid munitie en defensiematerieel' doen toekomen. Hierna volgen drie passages uit deze actieagenda.

Nederland acht het van belang dat de productie van conventionele klein- en middenkaliber alsmede vuursteunmunitie (tot 155 mm kaliber) in Europa wordt vergroot. Nederland onderzoekt of het hier binnen de Europese context een actieve bijdrage aan kan leveren zodat gegarandeerd en snel over gecertificeerde klein- en middenkaliber munitie kan beschikken. Met het oog op aflopende munitie contracten in 2029 is het noodzakelijk om gesprekken nu te starten met Europese partnerlanden en de industrie. Het is voorwaardelijk dat nieuwe contracten gebruik maken van de opgeschaalde infrastructuur op het Europese continent, om leveringszekerheid te kunnen waarborgen.

Bestaande (munitie) fabrieken moeten worden uitgebreid, of nieuwe faciliteiten worden opgestart om (grootschalige) productie van wapensystemen en nieuwe technologische toepassingen zoals drones sneller op de markt te krijgen.

Door Defensie en EZK worden momenteel concrete voorstellen voorbereid van Nederlandse partijen die productie willen opschalen en financieringsproblemen voor henzelf, toeleveranciers of ketenpartners voorzien.

Het feit dat de overheid voorstellen voorbereidt van Nederlandse partijen die productie willen opschalen en financieringsproblemen voorzien beschouw dat als hoopvol nieuws. Immers, de huidige levertijden voor nieuwe munitieaankopen in het buitenland overstijgen inmiddels ruimschoots de benodigde bouwtijd voor een munitiefabriek in Nederland.

Waarom is strategische autonomie inzake munitiezekerheid belangrijk?

Ten eerste gaan in een crisissituatie nationale belangen altijd voor EU-belangen. Zo had Nederland tijdens de Tweede Wereldoorlog bij fabrieken in diverse Europese landen munitie en militair materieel besteld. Doordat deze landen zelf in de oorlog betrokken raakten kreeg Nederland geen leveranties uit deze fabrieken, aangezien hun gehele productie werd gevorderd ten behoeve van de krijgsmachten van die landen. Tijdens de Covid-periode speelde een soortgelijk 'eigen land eerst' scenario ten aanzien van mondkapjes en vaccins.

Ten tweede zijn veel Europese munitiefabrieken gesitueerd in voormalige Oostbloklanden vlakbij de Russische grens. Ingeval het huidige conflict met Rusland verder escaleert worden dergelijke fabrieken een potentieel Russisch doelwit, hetgeen de munitiezekerheid van de EU gaat raken.

Ten derde hebben de EU en de NAVO geen zeggenschap over de munitieverdeling tussen landen in geval van schaarste. Het NAVO-verdrag regelt immers geen onderlinge leverplicht van munitie die boven nationale prioriteiten gaat. In een nationale crisissituatie zal een buitenlandse regering altijd leverprioriteit geven aan de eigen krijgsmacht.

Ten vierde heeft elk land een eigen exportbeleid, waardoor munitieleveringen niet altijd worden toegestaan. Zo mocht Duitsland in 2022 geen Zwitserse munitie leveren aan Oekraïne vanwege een Zwitsers veto. Daarom besloot de Duitse regering om in Duitsland een nieuwe munitiefabriek te bouwen. Harmonisatie van exportvergunningbeleid in EU-verband komt ondertussen niet van de grond

Wat wordt verstaan onder strategische autonomie?

De regering spreekt in kamerbrieven geregeld over versterking van strategische autonomie in EU-verband, maar het is niet duidelijk wat daaronder precies wordt verstaan. Weliswaar is duidelijk dat men minder afhankelijk wil worden van andere landen, maar hoe dat moet plaatsvinden is niet eenduidig vastgelegd.

Op 17 november 2023 deelde de Belgische overheid mede een strategisch partnerschap met FN Herstal aan te gaan, waardoor voor de Belgische krijgsmacht de komende twintig jaar munitiezekerheid wordt gegarandeerd. Minister van Defensie Ludivine DeDonder verwoordde dat als volgt¹: *“Dankzij dit partnerschap versterken we onze nationale strategische autonomie en dragen we bij aan de Europese strategische autonomie.”*

Strategische autonomie op het gebied van munitiezekerheid voor Europa wordt dus versterkt als gevolg van versterking van de nationale strategische autonomie van een Europees land. Dat betekent dat het inregelen van een Nederlandse nationale strategische autonomie voor

¹ <https://dedonder.belgium.be/nl/multinationaal-strategisch-partnerschap-lichte-bewapening-en-munitie-goedgekeurd>

munitiezekeerheid automatisch ook leidt tot versterking van de Europese strategische autonomie voor munitiezekeerheid. Dit kan alleen worden bereikt als Nederland beschikt over productiefaciliteiten op Nederlands grondgebied en met een Nederlandse meerderheidsaandeelhouder. Een dergelijke fabriek kan ook in een ander land staan, mits de meerderheid van de aandelen maar in Nederlandse handen is. Idealiter heeft Defensie hierbij ook een stem in de boardstructuur.

Afsluitend

Het is opmerkelijk dat de meeste EU-landen inmiddels munitiefabrieken op eigen grondgebied bouwen of uitbreiden, terwijl Nederland zich beperkt tot het kopen van munitie bij buitenlandse bedrijven. Ik doe een beroep op de overheid om nu geld vrij te maken voor het realiseren van munitieproductiecapaciteit in Nederland zodat daadwerkelijk een nationale munitiezekeerheid ontstaat die niet afhankelijk is van andere landen.

Ik zou graag samen met Defensie willen optrekken om de nationale munitiezekeerheid te verbeteren, vooral ook in mogelijke situaties waarin Nederland op zichzelf is aangewezen. Hierbij ligt de focus ook op innovatie van productiemethoden en munitie-effectiviteit. Ik ben met Defensie al enige tijd in gesprek over mogelijkheden voor de bouw van fabrieken voor grondstoffen, munitie en ontstekers, die overigens leiden tot nieuwe werkgelegenheid in Nederland. Ik heb Defensie gevraagd om hierin deel te nemen als aandeelhouder, als lening-verstrekker of als launching customer met meerjarige afnamegaranties. Hoewel ik hierover inmiddels al meer dan een jaar in overleg ben met Defensie en EZK, heeft dit nog niet geleid tot een concreet voorstel. Maar ik heb goede hoop dat dit rondetafelgesprek een zetje in de goede richting kan geven.

Ik hoop u hiermee van voldoende context te hebben voorzien.

Met vriendelijke groet,

Gerard Zondervan (CEO AIA)